

Intervju z Martinom Turkom

»V filmu *Nedeljsko jutro* imamo otroke, psa in fazana, tako da je bilo snemanje precej zapleteno«

ANA ŠTURM

Režiser in scenarist Martin Turk se je rodil in odraščal v Trstu. Po študiju filmske in televizijske režije na AGRFT v Ljubljani, kjer je leta 2003 za diplomski kratki igrani film **Izlet** prejel Univerzitetno Prešernovo nagrado, je posnel več kratkih filmov, ki so prejeli številne nagrade doma in v tujini. Leta 2012 je posnel celovečerni igrani prvenec **Nahrani me z besedami**, ki ga je razvijal na prestižni pariški rezidenci canskega filmskega festivala. Na podlagi kratkega filma **Dobro unovčeno popoldne** (2016), ki je pravzaprav nastal kot napovednik za celovečerno formo, je dve leti pozneje luč projektorja ugledal koprodukcijski film **Dober dan za delo** (2018), »portret človeka, ki je predober za ta svet«. *Dober dan za delo* je po uspešni mednarodni festivalski poti na letošnjem Festivalu slovenskega filma prejel tudi vesno za posebne dosežke. Turkov najnovejši projekt – mladinska drama o odraščanju, postavljena v idilično Belo krajino, **Ne pozabi dihati** (2019) – pa je prav te dni doživel svetovno premiero na festivalu v Rimu. Nekje vmes se je zgodil še kratki film **Nedeljsko jutro** (2017), domiselna jesenska vinjeta o dveh fantih, njunih očetih in psu.

V kratkem filmu *Nedeljsko jutro* ima poleg štirih človeških protagonistov pomembno vlogo tudi pes, v tem primeru nemški ovčar. Kaj je bil katalizator zgodbe in zakaj ste se odločili, da bo imel pes tako pomembno vlogo? Ste mogoče že pri pisanju scenarija razmišljali, kako boste projekt izvedli produkcijsko?

Ideja filma je bila predstaviti zgodbo dveh družin, dveh očetov in njunih sinov, v kateri nek dogodek spremeni odnose med njimi. V eni družini je odnos med očetom in sinom dober, v drugi pa problematičen. Po dogodku se ta dinamika spremeni: tista, ki sta imela slab odnos, se zbližata, druga dva, ki sta imela dober odnos, pa se oddaljita. Element, ki povezuje te dogodke, je pes. Da imamo v zgodbi lik psa, je bilo torej jasno že od vsega začetka.

Ko sem začel pisati scenarij, nisem zares razmišljal, kako bomo prizore s psom izvedli. Razmišljanje o tem po navadi pride v poznejši fazi. Vedel pa sem, da je mogoče s psi marsikaj narediti, saj sem imel nekaj izkušenj z delom z njimi že na snemanju filma *Nahrani me z besedami*. Tako sem od začetka želel, da ima pes pomembno vlogo, izvedbeno pa sem se s tem začel konkretnije ukvarjati šele pred produkcijo, ko smo se bolj podrobno pogovarjali, kako se bomo tega sploh lotili.

Kje ste dobili psa? Kako poteka izbor? Ste imeli na voljo več opcij? Kako ste se odločili prav za tega, ki na koncu nastopi v filmu?

Zgodba s psom pri tem filmu je bila na začetku zelo stresna, saj smo bili najprej dogovorjeni, da bomo delali s slovenskim psom in dreserjem. Z njim smo se tudi že vse dogovorili, izbrali smo psa ..., ampak na koncu se vse skupaj nekako ni izšlo. Tako smo tik pred snemanjem ostali brez psa, in če smo

NEDELJSKO JUTRO (2017)

hoteli film realizirati tako, kot smo si ga zamislili, z jesenskimi barvami in določenim tipom vremena, smo morali zelo hitro poiskati zamenjavo.

Ker novega dreserja nismo uspeli dobiti pri nas, smo se nato najprej obrnili na Hrvaško, iskali smo ga v Srbiji in na Češkem. Ampak smo bili prepozni, saj so bile vse njihove živali že na drugih projektih, tako da tudi pri njih psa nismo dobili. Nato so nas prijatelji, italijanski koproducenti na enem od naših projektov, napotili na podjetje Movie Dog iz Torina.

Imeli smo srečo, da so imeli ravno takrat, ko smo snemali, še čas. Poslali so nam nekaj fotografij psov in nam priporočili nemškega ovčarja po imenu Jado, ki naj bi bil za naše snemanje najbolj primeren in najbolje pripravljen. Tudi za nas je bil ta tip psa primeren. Ko sem pisal scenarij, sem imel določen tip psa že v mislih. Želel sem, da je velik in temnejše barve. Za zgodbo je bilo namreč pomembno, da če psa sredi gozda vidiš nekje od daleč, bi ga lahko zamenjal za večjo gozdno žival, recimo srno. In Jado je temu ustrezal. Na voljo smo imeli še nekaj drugih možnosti, ampak ker so tudi oni menili, da je Jado najboljša opcija, smo se odločili zanj.

Sicer pa izbor načeloma poteka tako, da dreserjem poveš, kaj potrebuješ oziroma kakšno žival želiš, oni pa ti pošljejo oziroma pokažejo slike živali te ali podobne vrste, ki jih imajo na voljo in s katerimi delajo. Če pa hočeš delati s prav specifično vrsto živali, in imaš več časa za produkcijo, ti lahko poiščejo tudi to žival in ti jo nato posebej zdresirajo.

Rečeš recimo: hočem čivavo in oni ti najdejo čivavo, se dogovorijo z njenimi lastniki in ti jo pripravijo za film. Če imaš čas, je to mogoče, če pa ne, se moraš sprijazniti s tem, kar se pač da dobiti.

Kako poteka delo z živalmi na setu? So potrebne posebne priprave?

Samo delo na setu je zelo specifično, saj se psa, razen igralca, ki ima z njim direktno povezavo, nihče ne sme dotikati. Pes je lahko v stiku samo s svojim dreserjem in z igralcem, s katerim bo komuniciral. Vse drugo ga samo zmede. Na setu ga nihče drug ne sme božati ali mu dajati hrane. Pes je vedno pri strani, na čakanju. Šele ko je na setu pripravljeno čisto vse, pride, zvadi, kar ima za narediti, nato se scena posname in potem gre stran. Pes mora imeti svoj mir, saj ga lahko vsaka najmanjša stvar zmede, zato je na setu vedno nujno spoštovanje do njegovega dela.

Posebne priprave so izjemno pomembne. Italijanska dreserja sta nas prosila, naj jima čim bolj natančno povemo, kaj vse mora pes narediti – kaj od njega zahtevamo. Recimo to, da mora iti do določenega igralca, ki mu bo dal hrano, da mora teči in se na neki določeni točki ustaviti, pogledati naokrog in nato teči naprej, da mora ležati na tleh in se delati mrtvega ... Vse to mora biti natančno opisano, po možnosti v dobrem zgodborisu, da dreser točno ve, koliko kadrov bo, kako jih bomo posneli in kaj mora pes v njih narediti. Dreser

se na podlagi tega pripravi in natrenira psa, da bo naredil točno te stvari, ki jih želimo.

Pri *Nedeljskem jutru* so bile priprave dokaj zahtevne. Imeli smo veliko pasjih scen, poleg tega pa z italijanskimi dreserji še nikoli nismo delali. Z njimi do snemanja pravzaprav nismo imeli pravega stika. Pogovarjali smo se zgolj prek e-pošte in po telefonu in nismo mogli vedeti, ali bo vse skupaj sploh delovalo. Lahko smo samo upali, da bo vse potekalo v redu. Po drugi strani pa niti nismo imeli izbire. Na koncu se je izkazalo, da so bili izjemno profesionalni in je bilo z njimi super delati.

Kako se na delo z živalmi pripravljajo igralci in ostali del ekipe?

Ekipa mora biti pripravljena, da bo prišla žival. In tisti trenutek, ko žival pride na set, mora biti ekipa zelo mirna in stoodstotno skoncentrirana. Če kdo žival zmoti, bo slabo opravila svoje delo. Ekipa mora v bistvu prav vse do najmanjše potankosti pripraviti vnaprej, od kamere do maske.

V *Nedeljskem jutru* smo imeli situacijo, ko je moral pes ležati na tleh in se delati, da umira. Vse smo natančno pripravili. Z direktorjem fotografije smo se vnaprej dogovorili, kako bomo sceno posneli, kje bodo postavljene kamere ... Nato so dreserji pripeljali psa. Bil je mir in tišina. Psa so postavili v ležečo pozicijo, maska je pripravila rano in kri, dreser je bil vseskozi čim bližje psu in ga miril. Pes je, ker je bil set pripravljen in miren, potem pol ure negibno ležal in se delal mrtvega, mi pa smo vmes trikrat premaknili kamero in posneli, kar smo potrebovali.

Tu je treba res omeniti izjemno delo dreserja, ki je miril psa. Pripraviti psa, da je toliko časa pri miru, saj ga zmoti vsak zvok, vsak premik ... je res težko, sploh ker je vmes maskerka ves čas hodila do psa in mu močila rano, da je bila videti sveža. So pa tudi dreserji na koncu pohvalili ekipo, ker je bila dobro pripravljena, mirna in je spoštovala psa in njegovo delo. Ravno pred našim snemanjem so imeli namreč slabo izkušnjo na nekem italijanskem projektu, kjer je bila ekipa ves čas glasna in psu ni pustila, da se umiri.

V zaključni špici lahko preberemo, da so na snemanju sodelovali trije dreserji živali. V filmu se poleg nemškega ovčarja namreč pojavi tudi fazan. Imamo v Sloveniji specializirane dreserje, ki se profesionalno ukvarjajo z dresuro živali za nastopanje v filmih? Kdo so?

V špici smo imeli napisane tri dreserje. Dva sta imela psa, to sta bila lastnik psa in njegov dreser. Lastnik in dreser vedno delujeta v paru. Dreser pripravi psa, lastnik pa je zraven in

pomaga. Tretja oseba, ki je napisana v zaključni špici, pa je bil gospod, ki je na set prinesel fazane.

V Sloveniji, kolikor vem, se samo ena oseba specifično ukvarja s tem poklicem. To je dreserka Mia Zaharijaš, ki v glavnem za vse slovenske filme in reklame dela s psi in mačkami. Potem pa je še Jože Ilc, ki dela z ostalimi živalmi. Z njim smo sodelovali pri filmu *Ne pozabi dihati*. On ima na voljo bolj divje živali. Delati z divjimi živalmi je zelo težko. Gre za drugačen način dela, saj jih ne moreš naučiti, da nekaj naredijo. Fazana, ki se pojavi v *Nedeljskem jutru*, smo morali za sceno v filmu privezati na vrstico, da je stal tam, kjer je moral, da smo ga lahko posneli. Vrstico smo potem v postprodukciji izbrisali. Imeli smo tudi srečo, da je dreser na snemanje prinesel dva fazana, saj se nam je prvi odtrgal z vrvice in zbežal, tako da smo sceno lahko posneli šele z drugim.

V filmu *Ne pozabi dihati* smo snemali s košuto. V prizoru košuta stoji na cesti, in ko se avto pelje proti njej, mora zbežati. Košuto smo ogradili na lokaciji, okrog katere smo snemali, in ji dali na sredo ceste koruzo. Tako je bila tam in je jedla koruzo, ko je proti njej pripeljal avto, v katerem smo imeli kamero, ki je snemala subjektivni pogled glavnih junakov. In ko je košuta slišala avto, je zbežala – ker pa je bila okrog seta postavljena ograja, so jo lastniki lahko ujeli.

Kako dojemate delo z živalmi na setu? Kaj so prednosti? Kaj je največji izziv pri tem delu?

Delo z živalmi si kot scenarist vedno predstavljam tako, kot da gre samo za še en lik, da je vse skupaj podobno kot z igralci. Producenti ti vedno pravijo, da se izogibaj otrokom in živalim, saj to podraži film in zakomplicira snemanje. Jaz pa mislim, da so živali pač del zgodbe, in če si zamisliš, da bi jih imel v zgodbi, to pač napišeš in se pozneje ukvarjaš z dejansko izvedbo.

Ne bi rekel, da je delo z živalmi nek poseben izziv. Mi delamo tako, da delo in snemanje z živalmi potekata enako kot snemanje z ljudmi. Gre za povsem navaden del procesa. Imaš profesionalce, ki se s tem ukvarjajo in ti olajšajo delo, da ni preveč stresno.

V *Nedeljskem jutru* imamo otroke, psa in fazana, zato je bilo snemanje precej zapleteno. Ampak ker smo imeli profesionalno ekipo, je vse skupaj potekalo zelo normalno. Za tovrstno delo res rabiš profesionalce, ki se ukvarjajo s tem, sicer ni mogoče snemati. Če nisi dobro pripravljen, enostavno izgubljaš preveč časa. Za delo z živalmi so potrebne tri ključne stvari: priprave, priprave in priprave.